OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Lausunto

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
EU-oikeus ja tietosuoja
Lainsäädäntöneuvos Tanja Jaatinen

2.12.2020

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (Eurodac-rekisteri) (U 30/2016 vp)

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa Euroopan komission ehdotusta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Eurodac-järjestelmän perustamisesta annetun asetuksen muuttamiseksi koskevasta valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle (U 30/2016 vp ja UJ 4/2017 vp). Lausumme asiassa kunnioittavasti seuraavaa.

Ehdotuksella muutetaan komission vuonna 2016 antamaa ehdotusta KOM(2016) 272 lopullinen, huomioiden ehdotuksesta käydyissä neuvotteluissa saavutettu edistys. Neuvotteluja käydään ainoastaan nyt komission ehdottamista muutoksista asiakirjassa KOM(2020) 614 lopullinen.

Henkilötietojen käsittely

Ehdotuksen tarkoituksena on lisätä Eurodac-tietokantaan eräitä uusia toimintoja. Koska Eurodac-rekisteriin talletetaan merkittäviä määriä henkilötietoja, mukaan lukien arkaluonteisia tietoja, on ehdotusta tarkasteltava myös henkilötietojen suojan näkökulmasta.

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Yksi ehdotetuista uusista elementeistä on kaikkien yhteen henkilöön liittyvien tietojoukkojen yhdistäminen siten, että hakemusten lisäksi voidaan laskea myös hakijat. Tällä hetkellä ei ole mahdollista tietää, kuinka monta hakijaa EU:ssa on. Eurodac-rekisteröinti tehdään hakemusten perusteella ja useat hakemukset voivat kuulua samalle henkilölle. Nyt ehdotetut muutokset antaisivat mahdollisuuden yhdistää Eurodacista, rajanylitystietojärjestelmästä (EES), EU:n matkustustieto- ja -lupajärjestelmästä (ETIAS) ja viisumitietojärjestelmästä (VIS) saatavia anonymisoituja tilastotietoja.

Ehdotuksessa ei muutettaisi tapaa, jolla tietoja kerätään ja muutoin käsitellään. Tilastotiedot eivät myöskään mahdollista henkilöiden tunnistamista, vaan käsittelyn lopputuloksena tulee aina olla anonyymiä tietoa, joka ei siis ole henkilötietoa. Tällaisen tiedon muodostamisella voidaan myös katsoa olevan hyväksyttävä tavoite, sillä tiedot hakemusten määrästä ja muu anonyymi tilastotieto voi antaa jäsenvaltioille hyödyllistä tietoa, jota voidaan hyödyntää esimerkiksi suunniteltaessa johdonmukaisia toimia EU:n turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikan tavoitteiden toteuttamiseksi. Ehdotus ei tältä osin näyttäydy henkilötietojen käsittelyn kannalta ongelmallisena.

Ehdotuksessa mahdollistettaisiin myös kahden uuden henkilöitä koskevien luokkien tallentaminen. Etsintä- ja pelastusoperaatioiden seurauksena maihin nousseiden henkilöiden luokkaan kuuluvat henkilöt on tähän asti rekisteröity Eurodac-järjestelmään niiden henkilöiden luokkaan, jotka on otettu kiinni ulkorajan laittoman ylittämisen yhteydessä. Uusi erillinen luokka antaisi tarkemman kuvan muuttovirroista, totuudenmukaisemman kuvan henkilön asemasta ja helpottaisi turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen asiaankuuluvien säännösten soveltamista. Näihin uusiin luokkiin kuuluvista kerättäisiin samoja tietoja kuin muihinkin luokkiin kuuluvista henkilöistä, ja tietoihin sovellettaisiin samoja käsittelyä koskevia sääntöjä ja suojatoimia. Näin ollen myös henkilötietojen suojan kannalta voidaan pitää hyväksyttävänä ja jopa myönteisenä, että etsintä- ja pelastusoperaatioiden jälkeisessä maihinnousutilanteissa tiedot voidaan tallentaa omana kategorianaan, jolloin luokittelu antaa oikeamman kuvan kyseisen henkilön asemasta.

Lisäksi ehdotus sisältää muutokset, joiden avulla Eurodac voi toimia osana EU:n tietojärjestelmien yhteentoimivuuskehystä. Siitä, että Eurodac on osa tätä kehystä, säädetään jo hyväksytyssä tietojärjestelmien yhteentoimivuutta koskevassa asetuksessa. Ehdotetut muutokset vaikuttavat tarpeellisilta mainitun jo hyväksytyn yhteentoimivuuskehyksen toimimisen kannalta, eikä ehdotukseen siten ole tältä osin huomautettavaa.

Edellä todetun perusteella nyt annettu muutosehdotus ei vaikuta henkilötietojen suojan kannalta ongelmalliselta. Eurodac-asetuksen jatkovalmistelussa on joka tapauksessa syytä huomioida, että henkilötietojen käsittelyn ei tule ylittää välttämätöntä, kun otetaan huomioon, että tarkoitus on käsitellä arkaluonteisina henkilötietoina pidettäviä biometrisiä tunnistetietoja. Lisäksi on muutoinkin tarpeen varmistua henkilötietojen suojan toteutumisesta, kuten käyttötarkoitussidonnaisuuden ja käsittelyn minimoinnin periaatteen kunnioittamisesta.